

Збалансованість сталого розвитку аграрного сектору

Смолій Л.В., к.е.н.

Уманський національний університет садівництва

Багатофункціональність аграрного виробництва, яка визнається вітчизняними економістами-аграрниками та становить основу європейської аграрної політики, вимагає досягнення та підтримки збалансованості всіх його компонент: економічного зростання, забезпечення продовольчої безпеки, збереження навколишнього середовища, розвитку сільських територій. Безальтернативність у виборі шляху поступу аграрного сектору економіки на користь розвитку на засадах сталості проявляється дедалі очевидніше.

Концепція сталого розвитку передбачає забезпечення економічного зростання у поєднанні з соціальною та екологічною спрямованістю виробництва. Цілісну оцінку тенденцій, що описують процеси в цих взаємозалежних компонентах, може дати лише комплексний аналіз множини індикаторів. З метою розрахунку інтегрального показника сталості розвитку аграрного сектору в розрізі трьох його складових було сформовано систему з 24 показників. За методикою проведення таксономічного аналізу було визначено інтегральний коефіцієнт сталості розвитку, який відображає синтезований вплив обраних факторів на напрями і масштаби його зміни. Динаміку значень даного індикатора наведено на рис. 1.

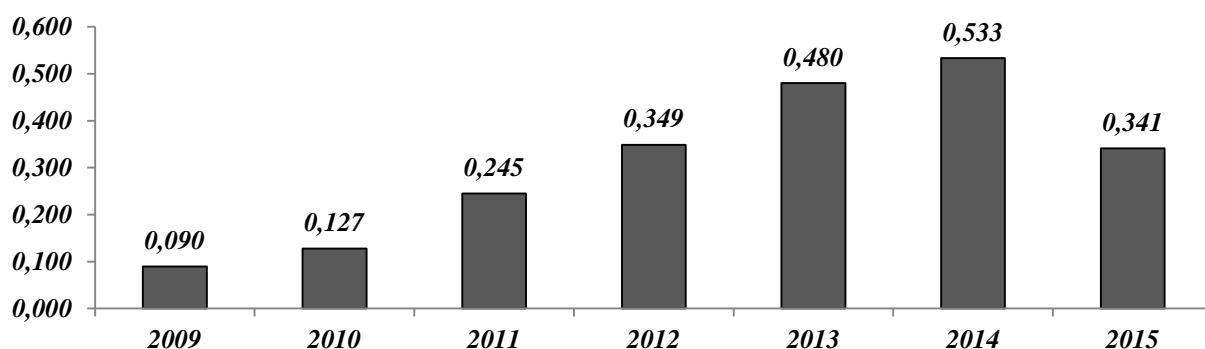

Рис. 1. Динаміка значень інтегрального показника сталого розвитку аграрного сектору економіки за роками, коеф.

Проведений аналіз показав, що тренд сталості розвитку аграрного сектору в цілому є висхідним завдяки позитивній динаміці факторів-стимуляторів, однак відставання від ідеального значення (одиниці) є значним, що свідчить про загалом низький рівень сталого розвитку галузі.

З метою визначення сфери, яка найбільш істотно впливає на значення таксономічного коефіцієнта, побудовано багатофакторну регресійну модель, що відображає вплив часткових показників за кожною з компонент на загальний інтегральний показник сталого розвитку аграрного сектору (у даній моделі коефіцієнт кореляції становив 0,99, коефіцієнт детермінації – 0,99):

$$y = -0,0225 + 0,3648x_{екон} + 0,3061x_{соц} + 0,3433x_{екол}, \quad (1)$$

де y – загальний інтегральний показник сталого розвитку аграрного сектору (результативна ознака);

$x_{екон}$ – частковий інтегральний показник економічного розвитку аграрного сектору;

$x_{соц}$ – частковий інтегральний показник соціального розвитку аграрного сектору;

$x_{екол}$ – частковий інтегральний показник екологічного розвитку аграрного сектору.

Значення коефіцієнтів регресійної моделі свідчать, що визначені фактори чинять майже рівнозначний вплив на динаміку загального індикатора, що вимагає дотримання пропорційності розвитку всіх трьох складових. Саме такі підходи пропонуються в проекті Стратегії розвитку аграрного сектору економіки України до 2020 року, де декларується збалансованість досягнення економічних інтересів, розвитку сільських територій та збереження природних ресурсів і довкілля. Однак проведений аналіз засвідчив відсутність такої збалансованості у розвитку даних компонент (рис. 2).

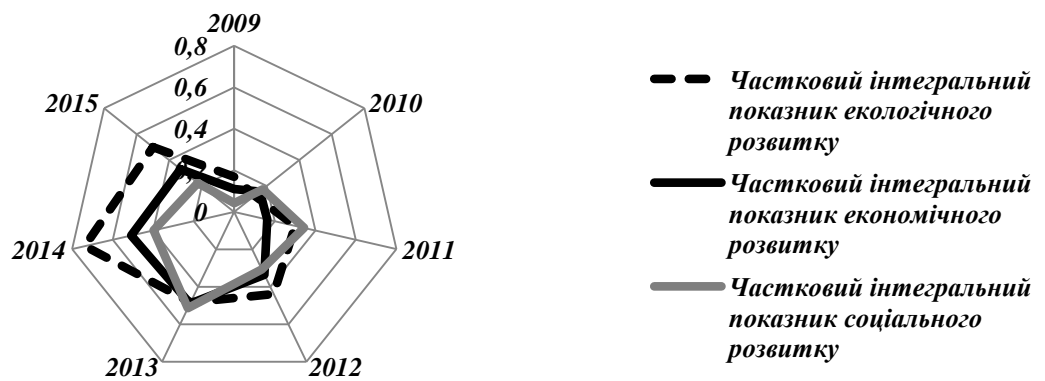

Рис. 2. Ступінь збалансованості розвитку економічної, соціальної та екологічної компонент сталого розвитку аграрного сектору економіки

Рівномірність розвитку зазначених складових спостерігалась в 2010 та 2013 рр., в останні два роки можна констатувати посилення розриву в динаміці показників, що характеризують економічне, соціальне та екологічне становище в аграрному секторі економіки. Оцінка ступеню збалансованості трьох компонент, які визначають сталий розвиток аграрного сектору, виявила недостатній розвиток соціальної складової, що стримує розвиток людського капіталу – найважливішого фактору виробництва в будь-якій сфері. Вираженою є спрямованість на подолання екологічних проблем та розвиток виробництва органічної продукції.

Стримуючими чинниками в економічній сфері є скорочення обсягів інвестування та чисельності суб'єктів господарювання в галузі, що призвело до зниження валової продукції сільського господарства; в соціальній сфері – високий рівень безробіття та породжені цією обставиною низький рівень доходів і несприятливі соціально-побутові умови проживання сільського населення; в екологічній сфері – недостатнє фінансування екологічних програм та скорочення заходів з відновлення продуктивності земель сільськогосподарського призначення. Отримані результати доводять, що пропорційне врахування економічного, екологічного та соціального векторів при формуванні моделі розвитку аграрної сектору забезпечить отримання синергічного ефекту в усіх сферах та загального гармонійного зростання галузі.